

ДО

Г-ЖА МАРИЯ БОЯДЖИЙСКА

ЗАМ.-МИНИСТЪР НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ И

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ПО

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

от

инж. Николай Василев – Началник отдел „Стратегии и планиране в горското стопанство“, Министерство на земеделието и член на Националния съвет по биологично разнообразие съгласно заповед № РД-118/22.02.2023 г. на министъра на околната среда и водите

Относно: проект на „План за действие за опазване на вида алпийска розалия (Rosalia alpina Linnaeus, 1758) в България за периода 2023-2032 г.“

УВАЖАЕМА Г-ЖО БОЯДЖИЙСКА,

След детайлно запознаване с проекта на „План за действие за опазване на вида алпийска розалия (*Rosalia alpina* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023-2032 г.“ (План/ът), съгласно чл. 22 от утвърдения Правилник за устройството и дейността на Националния съвет по биологично разнообразие, в качеството си на член на Съвета, представям на Вашето внимание следното становище:

1. Проектът на „План за действие за опазване на вида алпийска розалия (*Rosalia alpina* Linnaeus, 1758) в Република България за периода 2023-2032 г.“ е разработен въз основа на „Задание за разработване на план за действие за опазване на вида Алпийска розалия

(*Rosalia alpina* Linnaeus, 1758) в Република България“, съгласувано от Министъра на околната среда и водите, на основание чл. 9, ал. 2 от Наредба № 5 от 01.08.2003 г.

2. Документът, разработен с финансиране по Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г. е сравнително подробен и изчерпателен, като е структуриран в десет основни части с обем от 273 страници, към които следва да се добави Приложение 9 „Обосновка на бюджета“.

3. За вида е посочено, че е включена в Червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN), категоризиран като уязвим (Vulnerable – VU) на световно ниво, на Европейско ниво е с категория незастрашен (Least Concern - LC). Същевременно, популацията е обявена за „стабилна“, а всички критерии като “Благоприятни“. В допълнение не фигурира в Приложенията на Конвенцията по международната търговия със защитени видове от дивата флора и фауна.

4. В допълнение към предходното, следва да се посочи, че според авторите на Плана все още знанията за вида на територията на Република България са недостатъчни за създаването на максимално ефективна система за защита, което логично определя приоритетността на мерки, свързани с получаване на достатъчна и достоверна информация за алпийската розалия. В тази връзка, в мисията на плана, необходимостта от „допълване на знанията за вида“ следва да е на първо място и по-подробно разписна, след което да се изброят останалите цели.

5. Твърдението „Независимо от тях, все още е налице риск от влошаване на състоянието на горските природни местообитания, в резултат от прилаганите горскостопански практики и недостатъчния опит за устойчиво стопанисване на горите“ може да се счита до голяма степен за манипулативно (въпреки че хипотетично минимален риск на практика съществува) и следва да се преработи, имайки предвид, че прилаганите през последните десетилетия горскостопански практики в по-голямата си част са природосъобразни (за разлика от практиката в Западна и Северна Европа, където например основния начин за възобновяване на горите е голата сеч, докато в България същата е нормативно забранена).

6. Следва да се преработи твърдението „отчита се необходимост от усилия за въвеждане на практики за устойчиво стопанисване на горите, в т.ч. увеличаване на площта на горите във фаза на старост и др.“, защото от една страна устойчивостта при стопанисването на горите в страната е неоспорима (горите всяка година увеличават своята

площ и запас), а от друга страна България е пионер на европейско ниво по отношение доброволното определяне на стриктно защитени гори, в т.ч. т.нар. „гори във фаза на старост“. Във връзка с последното следва да се допълни, че представители на горската администрация са активни участници от 2016 г. в процеса на разработване на Европейската стратегия за старите гори и Плана за действие, които са основен инструмент за изпълнение на Стратегията на ЕС за биоразнообразие 2030. В допълнение, към настоящия момент българската страна вече е изпълнила целта към 2030 г., заложена в горепосочената политика, по отношение на стриктната защита на горите – отчитайки горите в национални паркове и резервати, горите в защитени местности с режим на стриктна защита, горите във фаза на старост на държавни и общински територии, представителните образци в сертифицираните гори (над 80 % от държавните, както и някои общински и частни гори са сертифицирани към момента), водоохранните зони и т.н. Към този ангажимент за опазване на богатото биологично разнообразие на българските гори могат да се добавят и горските територии, които са в Натура 2000 (56 % от горите в България). Не случайно, през 2020 г. българските стари гори получиха заслужено отличие като спечелиха вота на европейските граждани за забележителни достижения в управлението и опазването по Натура 2000. Част от предходно посочената информация съвсем накратко е представена в т. 6.1., но очевидно не е взета под внимание при дефинирането на природозащитните действия в проекта на план.

7. Неоспорима е необходимостта от повишаване на капацитета в организациите, стопанисващи гори и техните служители, но не и с цел устойчива промяна в управлението на горите в Република България. Следва текстът да се преработи, с цел фокусът да бъде насочен към повишаване на капацитета за адаптиране на горското стопанство към климатичните промени и тяхното влияние върху горите в страната. Подобни тенденции вече се наблюдават, като в тази връзка българската горска система е предприела мерки за пилотно залесяване с видове, които биха били по-устойчиви на бъдещия климат. Териториалният обхват на тези мерки е без никакви сериозни ограничения – от полезащитните горски пояси на Добруджа до горите в преходно-средиземноморски климат в Югозападна България – с цел да се намерят най-подходящите решения да се оставят на идните поколения гори, които са адаптирани и съхраняват своето богато разнообразие.

8. Едни от най-ключовите мерки са тези, свързани с повишаване на обществената природозащитна култура и ангажираност. Следва да се допълни текста на Плана като се

включи информация за усилията на българските лесовъди и служители по горите по отношение на създаване на любов към природата у подрастващото поколение чрез т.нар. „горска педагогика“. Навлизаща все по-масово като практика през последните години, с финансиране чрез Плана за възстановяване и устойчивост, горската педагогика има за цел да се превърне в основен начин за повишаване на културата и ангажираността, като в тази връзка ще бъде разработена и изпълнявана Национална програма за горска педагогика, която ще има като основен приоритет да бъде включено всяко едно българско дете в характерни за инициативата занимания.

9. Тенденциозно е разписана и следва да се преработи второстепенна цел „Да се установят негативните последици от прилагането на съвременните дърводобивни дейности и да се предложат и предприемат ефективни мерки за стопанисването на горите, където видът е установяван“, което автоматично изключва възможността горскостопанските практики да имат положително влияние върху вида. Впечатление прави факта, че основната цел залага повече действия в сравнение с тази единствена второстепенна цел, касаеща устойчивото стопанисване на горите, което определя необходимостта от залагането на адекватни на брой и съдържание второстепенни цели, касаещи устойчивото управление и опазване на горските територии.

10. Посочено е, че в мрежата Natura 2000 са изследвани общо 180 защитени зони, от които видът е включен като присъствен в 169 по първоначални данни. Нереалистичното значително намаляване на разпространението на вида за такъв кратък период от време може да постави под съмнение първоначалните данни, но за сметка на това авторите на проекта на план са преценили да посочат като възможно обяснение „трайна тенденция към влошаване на условията на средата“. Потвърждение на предходното е твърдението на авторите за наличие на „оскъдни данни за вида“, а от друга страна „наличната информация е много ограничена и събрана хаотично“. Във връзка с предходното следва да се преработят текстовете в проекта на План, които вменяват на устойчивото стопанисване на горите вина за „влошаването“ на състоянието на горите като местообитания на вида.

11. На стр. 26 (и следващи), предпоследен абзац, следва коректно да се посочи номера на приложението или да се промени номерацията на приложението за обосновка на бюджета.

12. Абзацът „Приетите норми за съхраняване на 10 % от старите гори, от Европейската стратегия за горите, е недостатъчна за оцеляването на биоразнообразието в буковия пояс на

България, предвид тяхната структура и състояние. Всички консервационно значими животински видове, обитаващи старите букови гори, изискват естествено разпределение на старите дървета, стоящата и паднала мъртва дървесина, които за тях са убежища, хранителен ресурс и среда за съществуване. Ако се съхрани 10 % от естествената стара букова гора, подходяща за местообитания на алпийската розалия, това означава да опазим 10% от вида ефективно, а останалите 90 % да обречем на случайното оцеляване.“ в първата си част не е аргументиран като твърдение, като създава впечатление, че авторите на Плана притежават по-сериозен капацитет в областта на стратегическото планиране (и в частност за залагане на адекватни критерии и индикатори за изпълнение) от изготвилите Европейската стратегия. Подобни на това твърдения нямат място в официална политика на Република България, което налага премахване на това по-скоро лично мнение. Втората част на твърдението налага за пореден път виждането, че се търси дисбаланс между трите основни функции на горите – екологичната, социалната и икономическата. Кое от своя страна не следва да бъде залегнало в една официална политика и е подходящо частта да бъде цялостно редактирана.

13. Съгласно чл. 24, ал. (4) от Наредбата за инвентаризация и планиране в горските територии „В защитените зони по Закона за биологичното разнообразие се отразяват типовете горски природни местообитания от приложение № 1 към закона и се проучва и определя количеството мъртва дървесина и биотопни дървета по методика, утвърдена от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите“. Подобна методика е разработена в рамките на проект на ИАГ по програма LIFE+ на ЕС, утвърдена е по надлежния ред и се прилага. Допълнително, в Наредба 8 за сечите в горите е регламентиран редът и начина за запазване на биотопните дървета.

14. В определените „Установени заплахи и лимитиращи фактори“ за „Унищожаване/ влошаване състоянието на горите във фаза на старост“ следва да се посочи поне средна степен на влияние, тъй като тези гори са стриктно защитени и в тях са забранени всякакви горскостопански намеси. Подобна корекция следва да се извърши и за „Извършване на сеч на биотопни дървета“, тъй като е регламентирано тяхното опазване. „Липса на достатъчно ресурс – изнасяне на мъртви и умиращи дървета или части от тях“ е заплахата/ фактор, който не фигурира никъде другаде в проекта на План и следва да се аргументира, най-малкото поради факта, че мъртва дървесина от горите не се изнася, а се оставя за целите на опазване на биологичното разнообразие.

15. Твърдението „Като общ недостатък на съвременната практика е самоцелното опазване на необосновано малък процент от мъртва дървесина – 10 -15%, което на практика означава и такъв процент на съхраняване на биоразнообразието, зависимо от този ресурс“ следва изцяло да се перифразира, тъй като от една страна мъртвата дървесина не се опазва, а се оставя на 100 % (с малки изключения) в гората за целите на биоразнообразието, а от друга страна авторът най-вероятно е имал предвид оставяне на 10-15% от цялата дървесина за мъртва. Което от своя страна води до обоснования извод, че по-висок процент мъртва дървесина от общата ще доведе до вероятно значително влошаване на състоянието на горските местообитания.

16. Мерки №№ 7.1-3 и 7.1-4 са неприемливи и следва да бъдат цялостно преработени, защото включат необосновано високи изисквания за стриктна защита на горските територии. Предложеният обхват на втората мярка „Обхват на мярката: Гори с висока консервационна стойност в защитени зони от мрежата Натура 2000, в които алпийската розалия е предмет на опазване.“ е необоснован, тъй като видно от проекта на План в съществена част от зоните видът фигурира, без да е наличен.

17. Заложените в мерки №№ 7.2-1, 7.2-2 и 7.2-3 „горскостопански добри практики“ не са описани по никакъв начин и следва да се разпишат по-подробно. Същевременно в бюджета са посочени конкретни стойности, но не става ясно какви по своята същност са разходите за демонстриране и въвеждане на горскостопански добри практики – напр 500ha x 2800 лв./ha – 1 400 000 лв. за мярка 7.2-1. Същото се отнася и за стойностите по мерки 7.2-2, 7.2-3 и 7.2-4 (където става дума за повишаване на ефективността при борба с горски пожари, но са предвидени средства за „горскостопански добри практики“). В бюджета са налице и математически грешки, които следва да бъдат отстранени.

18. Мярка 7.2-5 следва да предвиди като финансиране и СПРЗСР 2023-2027 г., а в отговорни институции да се добави МЗм.

19. „Мярка № 7.5-1. Да се изисква постепенно увеличаване на площта на горските територии, където вида е регистриран, в които да се преустановят дърводобива и стопанските цели.“ е дефинирана по неприемлив начин, като показва самоцелното увеличаване на стриктната защита, и следва да бъде цялостно преработена или премахната (последното важи и за други предложени мерки).

20. Липсва разбиране на термина „културни дърводобивни системи“.

21. Твърдението „В държавите с напреднало и развито природозащитно законодателство и активно гражданско общество, експлоатацията на естествените горски ресурси е сведено до минимум и основен приоритет на тези естествени екосистеми е опазването на биоразнообразието и поддържането на екосистемните услуги, реализирани от тяхното нормално функциониране“ е абсолютно невярно и следва да бъде премахнато или да бъде цялостно преработено. От една страна „естествени горски ресурси“, ако авторът има предвид първични (или еквивалент) гори в Западна Европа, не са останали поради системното изсичане, особено през последните няколко века до средата на 20ти век. От друга страна, именно тези държави поддържат нива на около 100 % ползване от прираста на горите (които са преобладаващо частни, но явно гражданското общество няма нищо против), докато в България през последните няколко десетилетия добивът на дървесина е приблизително в диапазона 50-60 % от годишния прираст на горите. Следва да се посочи, че наличието на запазени стари естествени гори, основно в Източна Европа (преобладаваща част от които са в Полша, Словакия, Румъния и България), неминуемо ще води до задълбочаване на натиска по отношение на постигане на дисбаланс между основните функции на горите. Кое то от своя страна ще доведе до допълнително обезлюдяване на големи части от България поради липса на поминък за местното население, достатъчно суровина за бизнеса и т.н.

22. „Мярка № 7.5-3. Да се направят експерименти, свързани в подобряване на условията за вторични ползвания на горите, екстензивно производство на гъби, билки, мед, горски плодове, диви зеленчуци, които да предлагат варианти за намаляване на антропогенната преса, като резултат от засиления дърводобив“ показва очевидното непознаване на горите и горското стопанство – по никакъв начин не може да се твърди, че производството на изброените гъби, билки и т.н. ще доведе до намаляване на антропогенната преса. Точно обратното – докато в горското стопанство намесата е веднъж на 10-20 години, то тези по-скоро земеделски „вторични ползвания на горите“ предполагат в някои случаи ежедневно притеснение на вида.

23. В заключение, имайки предвид представените коментари, бележки и препоръки, въпреки качественото изпълнение на задачата от така сформирания екип от консултантски фирми, предлагам на министъра на околната среда и водите **да не утвърждава** проекта на План за действие на вида алпийска розалия (*Rosalia alpina* Linnaeus, 1758) в Република България за периода 2023-2032 г., като същия е необходимо да бъде преработен (особено в

част 7. „Необходими природозащитни действия“ и част 9 „Времева рамка и бюджет за природозащитните дейности“) с активното участие на представители на горския сектор в страната (в т.ч. собственици и стопани на горски територии, държавната горска администрация, неправителствени организации по горите и др.).

С УВАЖЕНИЕ,

4.5.2023 г.

X Н. Василев

ИНЖ. НИКОЛАЙ ВАСИЛЕВ
НАЧ. ОТДЕЛ СПГС, ДИРЕКЦИЯ ТДДП, МЗм
Signed by: Nikolay Vasilev Vasilev